SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2301

av Victoria Tiblom m.fl. (SD)

Effektivare tillståndsprocesser

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga och förutsebara tidsramar för tillståndsprövningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter tidigt och samordnat ska klargöra vilka handlingar och utredningar som krävs samt att kompletteringskrav ska vara relevanta och proportionerliga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredningskrav och kostnader i tillståndsprocesser ska vara proportionerliga i förhållande till verksamhetens omfattning och miljöpåverkan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidigare besked om mark- och vattenområdens lämplighet för planerade verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka överimplementering av EU-regler och omotiverade nationella särkrav i såväl regelgivning som myndigheternas tillämpning vid tillståndsprövning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för mer effektiva och förutsebara tillståndsprocesser för investeringar inom gruv- och mineralnäringen samt för verksamheter som bidrar till Sveriges försörjning av strategiska och kritiska råvaror, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enklare, mer proportionerliga och förutsebara tillståndsprocesser för jordbruk, skogsbruk och andra gröna näringar som underlättar investeringar och utveckling av verksamheterna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att investeringars betydelse för Sveriges försörjningsberedskap, energiförsörjning och totalförsvar bör beaktas tydligare i utvecklingen av framtidens tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna befintlig vattenkraft genom att motverka onödiga utrivningar, säkerställa att EU-rättens möjligheter till undantag utnyttjas fullt ut och reformera omprövningssystemet där det behövs, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och den enhetliga rättstillämpningen i tillståndsprocesser, med särskild hänsyn till proportionalitet och verksamhetsutövarnas möjligheter att planera och investera, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla uppföljningen av tillståndsprocesser och att resultaten ska användas för att identifiera och åtgärda omotiverade skillnader och hinder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka myndigheternas rutiner för att identifiera, anmäla och pröva jäv i tillståndsärenden, särskilt när handläggares eller beslutsfattares engagemang i organisationer kan ge upphov till intressekonflikter, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla rättssäkra och mer förutsebara överklagandeprocesser i tillståndsärenden, med tydliga slutpunkter och rimliga förutsättningar för verksamhetsutövare att förlita sig på myndighetsbeslut, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges välstånd, konkurrenskraft och försörjningsberedskap är beroende av att företag kan investera och utvecklas i Sverige. Detta gäller inte minst inom industrin,

energisektorn, gruvnäringen och de gröna näringarna, där investeringar ofta kräver omfattande myndighetsprövningar. Långa och oförutsebara tillståndsprocesser, återkommande kompletteringskrav och höga utredningskostnader riskerar att försena investeringar eller leda till att de genomförs i andra länder.

Ett viktigt steg i detta arbete är den pågående reformeringen av miljöprövningen, där en ny miljöprövningsmyndighet ska inrättas och Miljötillståndsutredningen har fått flera kompletterande uppdrag. Sverigedemokraterna välkomnar denna utveckling och ser det som angeläget att reformarbetet fullföljs. Målet måste vara ett enklare, snabbare och mer förutsebart tillståndssystem med proportionerliga krav och stärkt rättssäkerhet. När de återstående utredningsförslagen har presenterats behöver det närmare behovet av ytterligare förändringar prövas.

Under föregående mandatperiod har Sverigedemokraterna och regeringen tagit flera steg för att effektivisera miljöprövningen. Bland annat har förändringar genomförts för att underlätta ändringstillstånd, förtydliga samrådsprocesser och minska administrationen. Ytterligare reformer har beslutats eller är under genomförande. Trots detta kvarstår behovet av kortare och mer förutsebara processer, proportionerliga krav och en rättssäker och enhetlig myndighetstillämpning. Sverige behöver ett tillståndssystem som värnar miljön och samtidigt ger goda förutsättningar för investeringar, produktion och utveckling.

Kortare och mer förutsebara handläggningstider

Ett återkommande problem i dagens tillståndsprocesser är att handläggningstiderna ofta är svåra att förutse. Omfattande kompletteringskrav kan framföras sent i processen och samma ärende kan i praktiken komma att utredas under många år. För företag som planerar investeringar innebär detta ökade kostnader och osäkerhet. Särskilt små och medelstora företag har begränsade möjligheter att bära kostnader för utdragna processer.

Regeringen bör därför fortsätta arbetet med att införa tydligare tidsramar i tillståndsprocesserna samt säkerställa att berörda myndigheter i ett tidigt skede lämnar samlade besked om vilka underlag som krävs för prövningen.

Det räcker inte att korta myndigheternas handläggningstider om verksamhetsutövaren samtidigt möts av omfattande och återkommande utredningskrav. Kraven på underlag och kompletteringar måste stå i proportion till verksamhetens omfattning, komplexitet och faktiska miljöpåverkan. Myndigheterna bör så tidigt som

möjligt klargöra vilka uppgifter som behövs, så att nya krav inte tillkommer stegvis utan tydliga skäl.

Tidigare och tydligare besked om markanvändning

Det är inte ovanligt att verksamhetsutövare investerar betydande resurser i projektering och utredningar innan det står klart om en verksamhet överhuvudtaget bedöms vara lämplig på den aktuella platsen. En mer effektiv process bör ge möjlighet till tidigare besked om markens och vattnets lämplighet för den aktuella verksamheten. Detta skulle minska risken för onödiga kostnader. Särskilt viktigt är detta för större industriinvesteringar, energianläggningar, gruvverksamhet samt verksamheter inom jord- och skogsbruket.

Konkurrenskraft och nationellt handlingsutrymme

Sverigedemokraterna anser att Sverige så långt som möjligt bör undvika överimplementering av EU-regelverk. När unionsrätten medger nationella valmöjligheter bör dessa användas för att säkerställa effektiva processer och rimliga administrativa krav. Svenska företag ska inte möta mer långtgående processuella krav än sina konkurrenter i andra medlemsstater om detta inte kan motiveras av tydliga nationella intressen. Regeringens pågående arbete med att identifiera och minska överimplementering är därför angeläget och bör fortsätta. Överimplementering kan också uppstå genom föreskrifter, vägledningar och myndigheternas praktiska tillämpning. Arbetet mot omotiverade nationella särkrav måste därför omfatta hela regelkedjan. Utgångspunkten ska vara att svenska verksamheter inte belastas med högre kostnader eller mer långtgående krav än vad som är sakligt motiverat eller följer av bindande EU-rätt.

Strategiska råvaror och gruvnäring

Ett område där tillståndsprocesserna har särskilt stor betydelse är gruv- och mineralnäringen. Tillgången till kritiska och strategiska råvaror har blivit en allt viktigare fråga för såväl svensk industri som Europas försörjningsberedskap. Samtidigt ökar den internationella konkurrensen om kritiska och strategiska råvaror som behövs inom bland annat energisystem, försvarsindustri och avancerad tillverkningsindustri.

EU:s förordning om kritiska råvaror, Critical Raw Materials Act, syftar till att stärka tillgången till strategiskt viktiga råvaror inom Europa och minska beroendet av ett fåtal externa leverantörsländer. För Sverige innebär detta både möjligheter och ansvar. Landet har betydande mineraltillgångar och goda förutsättningar att bidra till Europas råvaruförsörjning. Samtidigt riskerar långa och oförutsägbara tillståndsprocesser att fördröja investeringar och minska Sveriges attraktivitet som gruvnation.

De gröna näringarnas betydelse

Ett konkurrenskraftigt jordbruk, skogsbruk och vattenbruk är av grundläggande betydelse för Sveriges försörjningsberedskap, livsmedelsproduktion och ekonomiska utveckling. För en lantbrukare som vill bygga ut djurhållningen, anlägga bevattning eller investera i biogas är långa och svårförutsägbara tillståndsprocesser ett reellt hinder. Regelverket måste ge rimliga möjligheter att utveckla befintliga verksamheter och genomföra nya investeringar. Miljöskyddet ska upprätthållas genom ändamålsenliga och proportionerliga krav, inte genom regler eller prövningsförfaranden som medför omotiverade kostnader och hinder för produktionen.

Vid prövningar som berör jord- och skogsbruk behöver myndigheterna också ha tillgång till relevant kunskap om verksamheternas praktiska förutsättningar. Bristande verksamhetskunskap riskerar annars att leda till krav som är svåra att tillämpa eller inte står i rimlig proportion till den miljönytta som eftersträvas.

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget och det ökade behovet av stärkt nationell försörjningsberedskap finns det skäl att säkerställa att regelverken inte i onödan försvårar investeringar eller produktionsökningar inom de gröna näringarna. Miljöhänsyn ska fortsatt värnas, men prövningssystemen bör samtidigt utformas så att svenska företag ges goda förutsättningar att utveckla och expandera sin verksamhet. Regeringens arbete med att effektivisera tillståndsprocesserna bör därför tydligt omfatta även de gröna näringarnas behov.

Tillståndsprocesser och totalförsvar

Det säkerhetspolitiska läget har medfört att frågor om försörjningsberedskap och totalförsvar fått ökad betydelse. Industrietableringar, energiproduktion, råvaruförsörjning och livsmedelsproduktion är i dag inte enbart näringspolitiska frågor utan även strategiska nationella intressen. Vid utformningen av framtida

tillståndsprocesser bör därför större hänsyn tas till investeringars betydelse för Sveriges försörjningsberedskap, energisäkerhet och totalförsvar.

Omprövningen av vattenkraften

Vattenkraften är viktig för Sveriges elförsörjning och beredskap. Även småskaliga vattenkraftverk bidrar med planerbar elproduktion och lokala värden. Utgångspunkten vid miljöprövningen ska vara att fungerande vattenkraftverk bevaras. Utrivning ska vara en sista utväg, inte en följd av oproportionerliga miljökrav eller kostnader som omöjliggör fortsatt drift.

Trots genomförda reformer kvarstår problem med den nationella planen för omprövning av vattenkraften (NAP). EU-rättens möjligheter att klassificera vatten som kraftigt modifierade, tillämpa mindre stränga miljökrav och medge andra undantag måste utnyttjas fullt ut. Även Natura 2000-reglerna ska tillämpas utan omotiverade krav på befintlig vattenkraft. Elförsörjning, beredskap, äganderätt och kostnader måste ges större tyngd i prövningarna.

Om nuvarande förändringar inte får avsett genomslag behöver NAP och vattenförvaltningen reformeras ytterligare. Sverige bör också verka för förändringar av EU vatten- och naturvårdslagstiftning som underlättar bevarandet och utvecklingen av vattenkraften.

Rättssäkra och förutsebara tillståndsprocesser

Företag och markägare måste kunna planera sin verksamhet utifrån myndigheternas besked. Prövnings- och överklagandeprocesser behöver ha tydliga slutpunkter så att beslut kan vinna laga kraft inom rimlig tid. Rätten till överprövning ska värnas, men den som följt gällande regler ska inte behöva bära oproportionerliga kostnader till följd av långvarig rättslig osäkerhet.

Likartade verksamheter ska bedömas efter likvärdiga principer oavsett var i landet de bedrivs. För att upptäcka och åtgärda omotiverade skillnader behöver tillståndsprocesserna följas upp systematiskt, inte bara avseende handläggningstider utan även kompletteringskrav, prövningsutfall och geografiska skillnader. Uppföljningen ska ta hänsyn till ärendenas karaktär och ligga till grund för konkreta förbättringar.

Myndigheternas opartiskhet är grundläggande för rättssäkerheten. Aktivt engagemang i organisationer vars intressen berörs av en tillståndsprövning kan medföra jävsrisker. Myndigheterna behöver därför ha tydliga rutiner för att identifiera och pröva sådana förhållanden och säkerställa att jäviga personer inte deltar i handläggning eller beslut.

Riksdagen har beslutat om lagändringar inför inrättandet av en ny miljöprövningsmyndighet, som planeras inleda sin verksamhet den 1 juli 2027. En ny myndighetsorganisation löser dock inte i sig problemen med långa processer, oproportionerliga utredningskrav och bristande förutsebarhet. Det fortsatta reformarbetet behöver därför inriktas på att förenkla prövningen och minska kostnaderna för verksamhetsutövarna.

Victoria Tiblom (SD)

Tomas Brandberg (SD) *Peter Eriksson (SD)*

Terje Skaarnes (SD) *Martin Kinnunen (SD)*